

Kjære Amelia.

*Bli ikke fordringsfull og krevende,
Men vær som du er, beskjeden og
strevende*

*Still alltid de største krav til deg selv,
Så går det deg vel.*

Utdraget fra minneboken er skrevet med sirlig løkkeskrift av Kristoffer Olsen senior, grunnlegger av det suksessrike rederiet Olsen & Uge-land, og far til en pike ved navn Amelia Riis. Det er datert 10. oktober 1944. Omtrent på den samme tiden fikk den unge jenta overført en del aksjer fra sin rederpappa.

58 år senere sitter en ikke fullt så ung dame i en mørk, belånt leilighet i Bærum. Hun har nylig fått tilbud om 45 millioner i erstatning fra staten, som innrømmer å ha opptrådt uaktsomt med arven hennes. Og hele Norge lurar på hvorfor hun ikke er fornøyd med det.

EN KOPP KAFFE

Utdraget fra minneboken henger i en gammel gullramme høyt oppe på veggen i den trange gangen i blokk-leiligheten. To bunker dokumenter ligger på gulvet og ser ut som de har veltet ut fra stuen. Der inne er nemlig to av veggene dekket fra gulv til tak av tykke dokumentmapper med sakspapirer. Unntaket er et lite «hull» der det står en tv og en videospiller satt på høykant. Vi dumper ned i den slitte skinnssofaen og ser malingen skalle av utenfor på balkongen.

– Det er 40 år siden jeg var rik, sier Amelia (72) sakte, og legger trykk på hvert ord.

Hun snakker som piker fra pene familier ofte gjør. Tydelig og avmålt. Ansiktet er nesten aristokratisk. Øynene er klare og grønneblå. Munnvikene peker naturlig nedover. Hun tusler rundt i helsesandaler og serverer kaffe i store krus.

– Beklager at det tar litt tid, men maskinen vår kan bare lage én kopp kaffe om gangen, sier hun.

GLADE DAGER

– Vi giftet oss i 1956, eller var det ikke sånn det var, spør ektemannen Einar (78).

Han er solbrun og fin, og den shippingblå blazeren minner om havet. Men den har nok vært utpå noen år.

– Det er nå ganske riktig det, sier Amelia, påtatt forskrekket.

For 40 år siden bodde den lille familien i Roma. Einar hadde et firma som med stor suksess drev med kjøp og salg av skip og fly. Paret fikk to

Det er bare et mord som mangler i fabelen om den vakre rederdatteren Amelia Riis. Selv mener hun at drapet er begått. Et 45 millioner kroners justismord.

Den faldne-aktige Amelia

Daasavitan hrd. 20 april 2002

Einar Rils (78), Amella Rils (72) hjemme i stuen i blokkleiligheten i Bærum. To av veggene er dekket med saksdokumenter. Foran, jurist Herman Berge, som hjelper ekteparet gratis.
ALLE FOTO: MINISY MØLLER.

ver at «rederiet ved denne pantsettelse foretar en mulig rettsstridig handling mot fru Riis».

– Reksten skulle reddes for enhver pris. En konkurs ville kunne framprovosere en dominoeffekt der rederiet ville dra med seg en rekke av hjørnesteinsbedriftene som Aker og deres underleverandører, som Kværner med 12.000 arbeidsplasser. Norges Bank ville få problemer og den norske handelsflåten ville måtte selge på en tid da tankskipene gikk for skrapjernpris, forteller Einar.

Ifølge ekteparet spilte Staten derfor en viktig rolle i «redningsaksjonen», ved å presse DnC til å ta pant i «Sognefjell» for å få Reksten-skuta til å holde seg flytende.

SKJEBNEØYEBLIKK

Imens kjemper intetanende Einar og Amelia en annen kamp. Mot rederiet, nå som voldgiftssak. Tankbåtmarkedet stuper og forsinkelsen med leveringen av skipet har kostet ekteparet dyrt. De søker om erstatning i tillegg til skipet, 18,9 millioner. Deretter senkes kravene til ni millioner. Rederiet ender opp med å by seks millioner. Partene viker ikke en tomme på kravene. Amelias siste subsidiære krav er at påskeavtalen ikke skal gjelde dersom erstatningen ikke blir høy nok. Grepet blir fatalt. Plutselig står hun uten skip og den underskrevne påskeavtalen blir ignorert. Hennes fiender sier hun spilte høyt – og tapte. Senere blirs voldgiftsdommen opphevet i lagmannsretten, for så å bli gjeldende igjen i Høyesterett.

DnC tar imens pant i skipet før voldgiftsdommen blir avsagt. Ekteparet mener det var for å hindre en eventuell rask overdragelse til Amelia. Senere går livbåten til bunns med Rekstendynastiet. Amelia synker sammen med det.

BOR PÅ NÅDE

Rederdatteren står bare tilbake med aksjene. Etter få år er de null verdt. Da saksøker ekteparet staten for 80 millioner. De mener Oslo Skifterett har forvaltet boet slik at arven forsvant. Det skal ta 19 år før saken kommer opp i byretten...

I mellomtiden taper de over 20 andre saker mot én etter én av aktørene de mener var involvert i det de konsekvent kaller «forbrytelsen».

– Jeg tror vi er oppe i rundt 20 justismord-dommer. Pluss kjæremålene, sier Einar.

Rettssaker og advokater er ikke gratis. I 1996 krever DnB leiligheten deres som pant for saksomkostninger. Ekteparet har ikke mer penger. De taper.

med eksportlisensen regissert av rederiet, hevder Einar.

SPILTE HØYT

Tiden går, overleveringen utsettes og skipet seiler videre i høy sjø. Det gjør også «Falkefjell», et annet tankskip som også tilhører Olsen & Ugelstad. Det leies av shippingbaronen Hilmar Reksten.

Så feier den verdensomspennende krisen i shippingbransjen også inn i norske farvann. Oljekrisen gjør at selv kongen tar trikken. Reksten får problemer med å betale leien til Olsen & Ugelstad, samt for flere andre innleide skip. Mannskapet har heller ikke fått hyren sin. Kreditorne, deriblant rederiet og Den norske Creditbank skjelver.

Det ender med at rederiet lar DnC ta pant i «Sognefjell», selv om bank-sjef Erik Naper i DnC i et notat skri-

barn, og Einar ble etter hvert konsul i landet.

– Vi hadde et godt liv. Et hyggelig liv, sier Amelia og pusser bort noen imaginære støvkorn fra blusen.

Turene hjem til Norge skulle komme til å bli oftere.

For i den gamle gullrammen i gangen henger det et annet papirstykke sammen med utdraget fra Amelias minnebok. Det er skrevet 21 år senere. Brevet er fra broren Kristoffer Olsen jr, som tok over driften etter faren. Her krever han Amelias aksjer, som hun tidligere har fått av faren, tilbakeført.

Dette blir starten på Amelias runddans i norske rettssaler. Og en av de få sakene hun skal vinne.

«SOGNEFJELL»

Forholdet til broren blir bare kaldere mens ekteparet bor i Roma. Amelia er ikke fornøyd med utbyttet hun får på aksjene sine i selskapet broren driver. Hun mener også at svogeren, som også er Einars bror, får uforholdsmessig gode utelser i sin stiling i rederiet.

Søskenforholdet kjølnes ytterligere og når en topp når moren, Dagny Olsen, dør i 1970. Nå skal boet gjøres opp. Det blir strid om aksjene, om prisen og framgangsmåten. I påsken 1974 blir de enige om at Amelia skal si fra seg aksjene og heller få tankskipet «Sognefjell».

Her kunne eventyret endt. Og rederdatteren levde rik og lykkelig alle dager inntil livets ende.

– Vi hadde kjempeflaks og solgte tankskipet til India for 12 millioner dollar. Det har vi papirer på. Tankskipet skulle leveres 5. mai. Det ble ikke gjort, på grunn av problemer

– De sa på TV2 at vi ikke aksepterte forliket på 45 millioner. Men det gjorde vi jo. Men med betingelsen at vi får se dokumenter som har vært skjult for oss, sier Einar Riis.

6 – Banken ville kaste oss ut midt på vinteren. Det ble presseskriveriet og en høyesterettsadvokat tok affære. Nå får vi bo her på nåde til vi dør. Mange tror vi har saltet ned store verdier i utlandet. Det er tøv. Vi har solgt både eiendom og gjenstander for å betale sakskomkostningen, sier Amelia med hevet hode.

Paret har ikke lenger penger til å betale advokat. Noen saker fører Einar selv.

JUSSTUDENTEN OG BREVET

For Einar og Amelia er livet på solskinskysten for lengst byttet ut med et liv blant nedstøvede sakspapirer. Paret forteller om dokumenter som forsvinner, dokumenter som de blir lovet, men som de hevder at de ikke får. De beskriver et edderkoppnett av fine detaljer der saken ifølge ekteparet kunne løst seg. De forteller om det de mener er inhabile dommere, advokatjunks og fortløpslag som ikke kommer fram. Einar husker hver dato, hvert mellomnavn på alle de impliserte.

– Ja, det er kanskje nok nå, hysjer Amelia, som prøver å få ham til å skynde seg og ikke trette oss ut med detaljene.

Eller kanskje hun er trett selv.

I papirene finner de mye krutt. Men ikke nok til å overbevise rettsdommeren.

Likevel er det nok til å tenne en uventet hjelper, justudenten Herman Berge.

– Jeg møtte ekteparet Riis, og fikk se et brev de hadde kommet over som fikk det til å gå kaldt nedover ryggen

på meg. Det var fra skifterettsjustitarius Nils B. Hohle til regeringsadvokaten i 1978, forteller Berge.

Amelia trekker fra et av de røde og hvite forhengene som skjuler tonnevis med sakspapirer. Hun finner med én gang frem til det riktige brevet. Alt er sitlig bokført.

«Kjære venn... Jeg skal i lagmannsretten i Oslo i uken 2.-6. oktober og kan da bistå ytterligere med å punktere din venns saksanlegg», står det med jevn skjønnsskrift.

Det tok da også 22 år før saken endelig kom opp for byretten.

– Da skjønte jeg at det er forskjell på liv og lære. Deler av rettsystemet er pill råtten, sier Berge.

– Jeg liker det der med pill råtten! kommenterer Amelia kjapt.

For plutselig begynner det å brenne under justisstudentens egne føtter. Etter to artikler i studentavisa «Stud. Jur.» der han kritiserer flere prestisjeadvokater trues han med at ryktet hans er sverret for alltid, samt at han får et mistillitsforslag mot seg i sin post som revisor for Juristforeningen. Hovedoppgaven han gjør om Riis-saken får god karakter av den ene professoren og stryk av den andre. Til slutt blir den så vidt godkjent av to nye sensorer.

SALT PÅ SÅRET

For saken har splittet jus-Norge. Ekteparet har etter hvert fått sterke folk på sin side, som professor Edvard Vogt og høyesterettsadvokat Carl August Fleischer. Han har tidligere sagt til Dagsavisen at «Riis-sa-

ken er et kontinuerlig justismord». Carl I. Hagen har også personlig engasjert seg i saken.

Og 27 år etter at Amelia skrev under avalen om å motta en båt som i dag ifølge ekteparet er verdt flere milliarder, tilbyr justisminister Odd Einar Dørum rekordbeløpet på 45 millioner for å få slutt på striden. Ekteparet aksepterer motvillig, under to betingelser:

– Retten til å føre saken for meneskerettighetsdomstolen i Strasbourg og innsyn i dokumenter og arkiver staten nekter oss å se. Hvorfor glemmer de det for oss? Det må være noe som er verdt å skjule! sier Amelia skarpt.

– 45 millioner er mange penger. Hvorfor takker dere ikke betingelsen? Ja og reiser tilbake til Italia til et liv i sus og dus?

Amelia myser skarpt og fnysr. – I forhold til det vi har krav på er det bare salt i såret.

– Det er ikke bare pengene. Vi vil ha sannheten på bordet, sier Einar, som synes det er blodig urettferdig at de blir beskrevet som kverulanter.

– Vår forbyrrelse er at vi ikke har lagt oss flate!

Det lyner i 78-åingens øyne. Krigslysten er der ennå. Ingen kan heller bestride at Amelia ikke stiller de største krav til seg selv. Da gjenstår det å se om pappa får rett, at det skal gå henne vel. Millionpotten står ennå ikke på kono. Og til høsten venten tre nye rettsaker.

FAKTA

Dette er saken:

- Amelia Riis og Kristoffer Olsen jr. er arvinger til et av landets største rederier, Olsen & Ugelstad.
- Da moren dør i 1970 ender søsknene opp i en bitter arvestrid. I 1974 ser det ut til at søsknene blir enige. Amelia skal gi avkall på sine aksjer mot å få tankeren «Sognefjell». Men uenigheten blusser opp igjen. Få år senere er aksjene verdiløse.
- Den norske Creditbank har også tatt pant i båten, uten at Amelia vet det. Ifølge ekteparet var dette et komplott mellom staten, rederiet og flere banker, for å redde Reksten-dynastiet for konkurs. Dette kunne fått voldsomme konsekvenser for hele shipping-Norge.
- I 1978 reiser ekteparet sak mot staten. De mener Oslo skifterett har behandlet boet etter foreldrene uaktsomt. Det tar 19 år før saken blir berammet. De vinner, og får tilkjent 43 millioner i erstatning. Staten anker. Så griper justisminister Odd Einar Dørum (V) inn, og tilbyr et forlik på 45 millioner, som ekteparet nå godtar under visse betingelser.
- Til høsten blir det også rettsak mot Rekstenimperiet, der de krever konkurboet for fem milliarder, samt en rettsak mot rederifaget Falkenfjell, som er kontrollert av broren og Ugelstad-familien, og en mot Finansdepartementet.